

II. Теоретико-прикладні аспекти

Святослав Добрянський

кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
Львівської лабораторії прав людини і громадянина
Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України
(м. Львів, Україна)
svatolex@gmail.com

УДК 341.231.14

ВПЛИВ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ФОРМУВАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПРАВОЗАХИСНИХ АКТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

АНОТАЦІЯ. 10 грудня 1948 р. після ретельної підготовчої роботи та довготривалого обговорення окремих статей 48 державами – членами Організації Об'єднаних Націй була урочисто прийнята та проголошена Загальна декларація прав людини (Декларація). Нині день прийняття цього документа, який, без сумніву, став наріжним каменем сучасних всесвітньої та регіональних систем захисту прав людини, щорічно святкується у всьому світі як День прав людини. Зокрема, 10 грудня 2018 р. людство святкуватиме 70-річчя прийняття Декларації. Для України це святкування має особливе значення: є підстави вважати, що ще задовго до подій Другої світової війни, які безпосередньо спричинили прийняття цього акта, українські науковці – випускники юридичного факультету Львівського університету безпосередньо долучилися до формування ідеології та системи прав людини, які на 90 % визначили зміст і структуру Декларації. Імена цих науковців – Г. Лаутерпахт і Р. Лемкін.

У статті здійснено загальнотеоретичний аналіз впливу Декларації на становлення сучасної системи міжнародних, зокрема європейських, актів з прав людини. В основу дослідження покладено гіпотезу про те, що, з одного боку, головні ідеї Декларації є загалом ідеологічною основою Хартії основних прав Європейського Союзу (Хартія ЄС), а з другого – норми зазначеної Хартії ЄС якісно розвивають положення Декларації, забезпечуючи змістовну конкретизацію прав та свобод людини і створюючи більш ефективні передумови їх юридичного гарантування.

Метою статті є, зважаючи на складність і багатогранність означених питань, нагальна потреба у подальших наукових розвідках із цієї проблематики, зокрема в аспекті впливу Декларації на ідейну спрямованість та правозахисні принципи Хартії ЄС.

Одним із завдань дослідження є з'ясування питомої ваги відображення ціннісних орієнтацій, закладених в основу Декларації (зокрема, таких як гідність людини,

взаємозалежність, неподільність фундаментальних прав людини, спрямованість усіх категорій прав людини на створення належних умов існування та розвитку індивіда) у Хартії ЄС. Відтак у статті застосовано діалектичний, порівняльно-правовий, конкретно-історичний підходи дослідження. Зазначені вище методологічні принципи, на нашу думку, дають змогу простежити “генетичну спорідненість” норм Декларації із положеннями Хартії ЄС, а також максимально реалістично оцінити та розробити відповідну програму адаптації законодавства України до праволюдських стандартів ЄС.

Ключові слова: права людини; гідність людини; соціальний прогрес; свобода; рівність; солідарність.

10 грудня 1948 р. після ретельної підготовчої роботи та довготривалого обговорення окремих статей 48 державами – членами Організації Об’єднаних Націй (далі – ООН) була урочисто прийнята та проголошена Загальна декларація прав людини (далі – Декларація)¹.

Сьогодні день прийняття цього унікального документа, який, без сумніву, став наріжним каменем сучасних всесвітньої та регіональних систем захисту прав людини, щорічно святкується у всьому світі як *День прав людини*. Зокрема, 10 грудня 2018 р. людство буде відзначати 70-річчя прийняття Декларації². І це не просто чергова річниця, а нагода вкотре переосмислити унікальність та віддати шану безпрецедентному значенню цього акта для становлення і розвитку нового міжнародного правопорядку, який був покликаний на майбутнє унеможливити трагічні події, що мали місце під час Другої світової війни. Святкування 70-річчя Декларації – вдалий час для оцінювання уже досягнутого прогресу у сфері створення належних умов життя індивіда у глобалізованих умовах сьогодення, а також планування подальших шляхів утілення правозахисних ідеалів та цілей Декларації – частина яких все ще на шляху реалізації. Для України воно має особливе значення. І справа тут не тільки у тому, що представники тоді ще Радянської України в ООН брали участь у розробці положень Декларації. Є підстави вважати, що ще задовго до подій Другої світової війни, які безпосередньо спричинили прийняття цього акта, українські науковці – випускники юридичного факультету Львівського університету (нині – Львівський національний університет імені Івана Франка) безпосередньо долучилися до формування ідеології та системи прав людини, які на 90 % визначили зміст та структуру Декларації. Імена цих науковців – Г. Лаутерпахт і Р. Лемкін, які у 20-х роках ХХ ст. здобували юридичну освіту на теренах Львівщини. Безпосередньо це проявилось у тому, що опублікована у червні 1945 р. книга Г. Лаутерпахта “Міжна-

¹ Е Лукашова, *Права человека: учебник для вузов* (Норма-Инфра 2012) 459.

² Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення: 28.09.2018).

родний білля прав людини” (у якому були викладені авторські проекти самого Білля і спеціального органу ООН з контролю за дотриманням цього акта), через два роки була роздана членам очолюваної Е. Рузвельт робочої групи (комітету) Комісії ООН з прав людини, котрій було доручено підготувати проект “Міжнародного білля прав людини” (пізніше названого ООН “Загальна декларація прав людини”)³. Важливе значення для становлення сучасної системи захисту прав людини також мали погляди Р. Лемкіна (який повну юридичну освіту здобув у Львівському університеті у 1921–1926 рр.) Він став автором першої в історії людства концепції злочину “геноцид” й основним співавтором Концепції ООН про заборону цього злочину і встановлення відповідальності за його вчинення. (До речі, цей документ було ухвалено Генеральною Асамблеєю ООН навіть на день раніше, ніж Декларацію – 9 грудня 1948 р.).

Утім, дозволимо собі перевернути сторінки правової історії і торкнутися певних сучасних аспектів міжнародно-правового захисту прав людини, які пов’язані з процесами юридичного гарантування прав людини у Європейському Союзі (далі – ЄС) – міжнародного формування, з яким нині Україна прагне побудувати глибокі партнерські відносини. Відомо, що передумовою тісної інтеграції між Україною та ЄС є адаптація законодавства нашої держави до правових стандартів ЄС, зокрема, до стандартів цієї унікальної міжнародної організації у сфері прав та свобод людини. Як нам видається, заслуговує уваги порівняльна характеристика вихідних засад Декларації (як акта давно відомого українській юридичній науці і правозахисній практиці) та принципів захисту прав людини, покладених в основу Хартії основних прав Європейського Союзу (далі – Хартія ЄС). Це дасть змогу, на нашу думку, оцінити вектори “праволюдності” спрямованості цих двох міжнародних актів з прав людини, а отже, і більш реалістично визначити послідовність приведення законодавства України у відповідність до праволюдних стандартів ЄС.

Питанням змісту, правової природи та впливу Декларації на становлення сучасної міжнародної системи захисту прав людини присвячені праці таких вітчизняних та іноземних дослідників, як Д. Байер, Е. Бредлі, М. Буроменський, М. Дженіс, Р. Кей, П. Рабінович.

Метою дослідження є, зважаючи на складність і багатогранність означених питань, нагальна потреба у подальших наукових розвідках із цієї проблематики, зокрема в аспекті впливу Декларації на ідейну спрямованість та правозахисні принципи Хартії ЄС.

³ П. Рабінович та С. Добрянський, ‘Рецензія на книгу професора Лондонського університетського коледжу Ф. Сендса “Дорога Схід – Захід. Витоки геноциду і злочинів проти людяності” (Лондон, 2016)’ (2017) 4 Право України 62.

Гідність людини як фундамент системи її прав та свобод

Спочатку коротко охарактеризуємо значення Хартії ЄС для України.

По-перше, переважна більшість прав, які закріплені у Хартії, – це права людини. Отже, знання можливостей людини, які зафіксовані у ній, є важливим для тих громадян України, які перебувають у країнах ЄС або ж мають намір виїхати туди.

По-друге, низка положень цього документа вносять суттєві новели у сучасне розуміння тих можливостей, які становлять інститут прав людини, а тому аналіз Хартії ЄС є важливим з огляду на перспективи удосконалення конституційно-правового механізму охорони і захисту прав та свобод людини й громадянина в Україні.

По-третє, положення Хартії ЄС визначають критерії оцінки діяльності органів ЄС в усіх сферах, зокрема й у сфері зовнішньої політики, а отже, й у відносинах ЄС з одним із його партнерів на європейській арені – Україною.

Урешті-решт, Хартія ЄС, як постійно підкреслюють її творці, – це не тільки правотворчий акт, джерело права. Вона закріплює також загальні фундаментальні цінності, відповідно до яких структуровано цей акт: людська гідність, свобода, рівність та солідарність⁴. З огляду на це, як зазначається у вітчизняній літературі, Хартія ЄС якісно переосмислює положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), висуваючи на перше місце захист гідності людини як основи загальнолюдських основних прав, свобод та цінностей⁵.

Прикметно, що на відміну від інших регіональних юридичних інструментів забезпечення прав людини, Хартія ЄС принципово наслідуює ідеологію Декларації, акцентуючи саме на гідності людини як її фундаментальній цінності – саме так, як закладено у преамбулі та ст. 1 Декларації.

Також слід звернути увагу на те, що фундаментальні цінності, які використано в Хартії ЄС як критерії групування прав людини – гідність, свобода, справедливість, солідарність, по суті відтворюють однопорядкові категорії Декларації, вжиті у преамбулі цього акта – ‘Беручи до уваги, що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім’ї, і рівних та невід’ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру’⁶. Щоправда, норми Хартії ЄС діалектично переводять ці поняття на якісно більш високий рівень формально-юридичного закріплення та конкретизації, але це, на нашу думку, вкотре підтверджує “генетичну” спорідненість таких актів.

⁴ С Шевчук, ‘Хартія основних прав для нової Європи’ в Шевчук С (ред), *Ницький договір та розширення Європейського Союзу* (Логос 2001) 58.

⁵ А Пендак (переклад), ‘Хартія основних прав Європейського Союзу’ в Шевчук С (ред), *Ницький договір та розширення Європейського Союзу* (Логос 2001) 176.

⁶ Загальна декларація прав людини (н 2).

Змістовний і структурний аналіз Хартії ЄС дають, гадаємо, достатні підстави вважати, що в її основі (порівняно з іншими всесвітніми та регіональними інструментами захисту прав людини) закладено принципово нові філософсько-світоглядні засади на людину та її місце у світі.

Вже у преамбулі Хартії ЄС зазначено: 'Людина та її інтереси – у центрі діяльності Союзу', а глава I цього акта прямо іменується "Гідність"⁷.

Формулювання, "виведення" прав людини із поняття людської гідності свідчить, на нашу думку, про визнання цієї властивості людини джерелом (суб'єктивним) усіх її прав, а також про поступове зростання питомої ваги принципу гуманізму як системоутворюючої засади з-поміж інших принципів сучасного інституту прав людини. Саме принцип гуманізму лежить в основі положення про те, що людина є метою суспільного розвитку, а не його засобом. Специфіка саме цієї засади полягає й у тому, що остання підкреслює спрямованість інституту прав людини на створення умов для забезпечення унікальності кожного окремого людського буття, існування.

Видається, що ця інтегративна властивість природи людини – її гідність, є принципово важливою, зокрема, для пояснення феномена "позитивної дискримінації" як специфічної риси сучасної концепції прав людини. Так, глава III Хартії ЄС "Рівність" включає правові норми, які закріплюють права дітей (ст. 24), права літніх людей (ст. 25) та права осіб з фізичними та розумовими вадами (ст. 26).

Можна припустити, що втілена у Хартії ЄС сучасна інтерпретація поняття "гідності" людини покликана реалізувати на практиці ідею "соціальної компенсації органічної неповноцінності людини", тобто забезпечити виживання, гідне існування та розвиток і тих індивідів, які внаслідок вроджених чи набутих вад потребують створення спеціальних "умов та засобів"⁸, що забезпечують їм "перемогу, а не поразку в боротьбі за життя"⁹.

Соціально-природний характер та неподільність системи основоположних прав та свобод людини

Видається, що правозахисна ідеологія Хартії ЄС виявляє спадковість із вихідними засадами формування прав та свобод людини, а також із принципами ідеології захисту прав людини, втіленої у нормах Декларації. Як у положеннях Хартії ЄС, так і у нормах Декларації прослідковується ідея щодо *соціально-природного характеру* прав людини, яка пе-

⁷ Загальна декларація прав людини (н 2).

⁸ П Рабінович, 'Зміст і обсяг прав людини: всесвітня уніфікація чи національна диверсифікація?' (2001, 17-23 листопада) Юридичний вісник України 8.

⁹ С Спасибенко, 'Социальная идентичность человека' (2011) 1 Социально-гуманитарные знания 54-5.

редбачає потребу удосконалення прав та свобод людини відповідно до змінюваних соціальних умов. Так, в абзаці 4 преамбули Декларації зазначається:

<...> беручи до уваги, що народи Об'єднаних Націй підтвердили в Статуті свою віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особи і в рівноправність чоловіків і жінок та вирішили сприяти соціальному прогресові і поліпшенню умов життя при більшій свободі¹⁰.

Розгляд інституту прав людини крізь призму гідності людини та соціально-природного характеру таких прав дає змогу пояснити відмову розробників Хартії ЄС від традиційного поділу прав людини на “громадянські” (фізичні й особистісні), політичні, економічні, соціальні та культурні групи, і використання у цілому акті загальнолюдських моральних понять як критеріїв класифікації прав людини.

Отже, гідність як властивість людини та джерело її основних прав, по-перше, потребує забезпечення однакового значення усіх її можливостей, що, зі свого боку, підсилює положення про їх неподільність як характерну рису сучасного інституту прав людини. А по-друге, це дасть можливість відмовитися від поділу прав людини на “природно-біологічні” та “природно-соціальні”¹¹, а також від диференціювання можливості практичної здійсненності прав людини залежно від їх закріплення у законодавстві¹².

Визнання пріоритетного значення за людською гідністю чітко прослідковується й при аналізі інших глав – головних структурних елементів Хартії ЄС. У цьому аспекті цікавою для аналізу є глава II “Свободи”, до якої включено, окрім традиційних прав класичної доктрини природного права (так званих “негативних” – право на вільне висловлювання думки, свободу совісті та зібрань) і такі права, які вважають правами “другого покоління” (зокрема, право на працю, право на житло).

Наведені положення свідчать про певну трансформацію самого розуміння прав людини якраз в аспекті свободи – власне, через визнання гідності людини джерелом усіх її прав та свобод. Так, якщо класична доктрина природного права зазвичай визнає свободами ті можливості людини, реалізація яких не потребує зовнішньої допомоги, втручання держави чи суспільства, то у Хартії ЄС поняттям свободи охоплюються і ті можливості, реалізація яких потребує суттєвого сприяння, “позитивної” дії з боку суспільства загалом.

¹⁰ Загальна декларація прав людини (н 2).

¹¹ Л Расказов и И Упоров, *Естественные права человека* (Знание 2001) 6.

¹² Г Манов, *Теория государства и права* (Бек 2008) 217.

Отже, є підстави констатувати у документі, що розглядається, трансформацію традиційного розуміння “негативних” прав – свобод людини. Ця трансформація сприяє, так би мовити, консолідації усіх прав людини навколо їх суб’єкта – людини незалежно від видової належності останніх.

Порівняння номенклатури прав людини, закріплених у Хартії ЄС, виражено виявляє її певну “генетичну спадковість” з нормами Декларації, адже в останній права людини подаються комплексно, без поділу на певні групи, як пізніше було зроблено при розробці Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права людини та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права¹³.

Варто відзначити також, що деякі із загальних тенденцій розвитку інституту прав людини ‘сформульованих свого часу у вітчизняній правовій літературі’¹⁴ отримали відображення у преамбулі Хартії ЄС. Так, абзац 2 преамбули цього акта проголошує: ‘у центрі діяльності Союзу – людина та її інтереси’.

Далі, вже у вступній частині Хартії ЄС міститься вказівка на те, що саме бралось до уваги при формулюванні у ній відповідної системи прав та свобод. Так, в абзаці 4 преамбули проголошено: ‘<...> необхідно посилити захист основних прав в дусі суспільних змін, що відбуваються, а також соціального розвитку, наукового та технологічного прогресу шляхом закріплення цих прав в Хартії’¹⁵.

Наведене положення дає підстави вважати, що розробники Хартії ЄС виходили, власне, із соціально-природного характеру інституту прав людини¹⁶, а він відображається, зокрема, таким визначенням поняття прав людини, згідно з яким вони є можливостями людини, об’єктивно зумовленими досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, політичним, соціальним, духовним)¹⁷.

Саме таке бачення природи й джерел походження прав людини підтверджується і робочими документами Конвенту – спеціального органу, що розробляв Хартію ЄС. Зокрема, при обговоренні питання про спосіб техніко-юридичного закріплення Хартії ЄС у системі установчих документів цього наднаціонального утворення було висловлено побажання ‘здійснити це у такий спосіб, аби можна було вносити зміни та доповнення до Хартії і виключити перспективу перетворення цього документа та застиглий пам’ятник історії права’.

¹³ Лукашова (н 1) 463.

¹⁴ П Рабінович, *Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник* (Край 2008) 8.

¹⁵ Хартія основних прав Європейського Союзу (н 5) 179.

¹⁶ С Добрянський, ‘Права і свободи людини: класична доктрина і сучасна концепція (до порівняльної характеристики)’ (2001) 36 *Вісник Львівського Університету. Серія юридична* 5.

¹⁷ С Добрянський, ‘Хартія основних прав Європейського Союзу: причини прийняття та значення’ (2002)

11 *Право України* 8.

Системний аналіз Хартії ЄС дає змогу дійти висновку про підтвердження висловленої у літературі гіпотези стосовно перспектив подальшого розвитку інституту прав людини у напрямі все більшого задоволення потреб людини¹⁸. У цьому ракурсі заслуговує на увагу ст. 8 глави II “Свободи” Хартії ЄС, яка зветься “Захист персональних даних”. Система можливостей людини, яка випливає із формулювання цієї статті, спрямована, вочевидь, на задоволення потреби людини у саморепрезентації, самовиявленні або, говорячи іншими словами, на поширення та збереження достовірної (неспотвореної) щодо неї інформації, а у разі виявлення спотворення останньої – на внесення необхідних змін.

Цікаво зазначити, що необхідність визнання за людиною права практично однакового (ідентичного) зі змістом можливостей людини, які випливають зі ст. 8 глави II “Рівність”, було сформульовано у зарубіжній правовій літературі німецьким ученим Дж. Кальтунгом¹⁹.

Отже, у нормах Хартії ЄС дещо розширено каталог прав людини як відображення зростання її потреб, засобів їх задоволення.

У Хартії ЄС враховано й інші засади сучасного інституту прав людини. Це виражається, перш за все, у спробі збалансованого поєднання принципів формальної та фактичної рівності як таких засад. У найменуванні глави III Хартії ЄС прямо вживається термін “рівність”. Однак, на відміну від класичних міжнародних документів, де принципу рівності приділяється зазвичай декілька статей у системі всіх норм відповідного документа, у Хартії ЄС зазначений термін вживається одночасно для позначення як принципу інституту прав людини в ЄС, так і одного з інтегруючих елементів, критеріїв класифікації тих прав людини, які передусім покликані таку рівність забезпечити. Статті 20, 21, 23 Хартії ЄС спрямовані на забезпечення реалізації принципу формально однакових стартових можливостей для усіх носіїв відповідних прав людини.

Статті 22, 24, 25 та 26 покликані забезпечувати “пільговий” режим в аспекті створення додаткових правових можливостей для тих категорій людей, які внаслідок певних вроджених чи набутих вад потребують для задоволення своїх потреб та інтересів створення спеціальних “умов та засобів”²⁰. Такі спеціальні правові можливості передбачено, зокрема, для дітей, для літніх людей, для осіб з фізичними та розумовими вадами.

Стаття 22 спеціально покликана гарантувати культурну, релігійну та мовну різноманітність. Ця норма, гадаємо, відображає прагнення сприяти поступовому створенню загальнолюдської культури прав людини, віль-

¹⁸ С Добрянський, ‘Хартія основних прав Європейського Союзу: причини прийняття та значення’ (2002)

¹¹ Право України 8.

¹⁹ J Caltung, *Human Rights in Another Key* (Polity Press 1994) 74.

²⁰ Рабінович (н 8) 8.

ної від етноцентричних спотворень, враховуючи культурний (у широкому сенсі) плюралізм держав – членів ЄС, який, ясна річ, істотно посилюється після прийняття нових держав до цього формування.

Висновки. Системний аналіз положень Хартії ЄС свідчить, що сьогодні цей документ можна вважати одним із найпрогресивніших здобутків людства у царині прав людини. З певними застереженнями, можна стверджувати, що цей міжнародний акт з прав людини максимально враховує засади сучасного розуміння вихідних принципів інституту прав людини та відображає тенденції розвитку правового статусу особи у сучасному світі. Однак незаперечний поступ у гарантуванні прав людини в ЄС, який став можливим саме завдяки Хартії ЄС, був би неможливим без Декларації – документа світового значення, який заклав не тільки сучасні принципи міжнародного гарантування прав людини, а й, певною мірою, нового світового правопорядку.

Аналіз векторів “праволюдності” спрямованості Декларації та Хартії ЄС дає змогу з достатньою впевненістю констатувати факт їх “генетичної спорідненості”, а саме: закріплення спільних засад щодо розуміння природи основоположних прав та свобод людини, гідності як фундаменту прав та свобод людини, а також неподільності прав і свобод людини як їх іманентної властивості.

Отже, адаптацію законодавства України до праволюдних стандартів ЄС слід розглядати не просто як бажану, але недосягну перспективу, а процес, який триває з моменту, коли норми Декларації почали реально втілюватися у законодавстві України.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights] vid 10 hrudnia 1948 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (accessed: 28.09.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

2. Caltung J, *Human Rights in Another Key* (Polity Press 1994) (in English).
3. Lukashova E, *Prava cheloveka: uchebnyk dlja vuzov [Human Rights: Textbook for Universities]* (Norma-Infra 2012) (in Russian).
4. Manov G, *Teorija gosudarstva i prava [Theory of State and Law]* (Bek 2008) (in Russian).
5. Rabinovych P, *Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of the General Theory of Law and State: Textbook]* (Krai 2008) (in Ukrainian).

6. Rasskazov L i Uporov I, *Estestvennye prava cheloveka [Natural Human Rights]* (Znanie 2001) (in Russian).

Edited books

7. Pendak A (pereklad), 'Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu' ['Charter of Fundamental Rights of the European Union'] v Shevchuk S (red), *Nitskyi dohovir ta rozshyrennia Yevropeiskoho Soiuzu [The Treaty of Nice and the Enlargement of the European Union]* (Lohos 2001) (in Ukrainian).
8. Shevchuk S, 'Khartiia osnovnykh prav dlia novoi Yevropy' ['Charter of Fundamental Rights of the European Union'] v Shevchuk S (red), *Nitskyi dohovir ta rozshyrennia Yevropeiskoho Soiuzu [The Treaty of Nice and the Enlargement of the European Union]* (Lohos 2001) (in Ukrainian).

Journal articles

9. Dobrianskyi S, 'Prava i svobody liudyny: klasychna doktryna i suchasna kontsepsiia (do porivnialnoi kharakterystyky)' ['Human Rights and Freedoms: Classical Doctrine and Modern Concept (on the Comparative Characteristics)'] (2001) 36 *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriia yurydychna* 5 (in Ukrainian).
10. Dobrianskyi S, 'Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu: prychny pryiniattia ta znachennia' ['Charter of Fundamental Rights of the European Union: Grounds for Adoption and Significance'] (2002) 11 *Pravo Ukrainy* 8 (in Ukrainian).
11. Rabinovych P ta Dobrianskyi S, 'Retsenzii na knyhu profesora Londonskoho universytetskoho koledzhu F. Senda "Doroha Skhid – Zakhid. Vytoky henotsydu i zlochniv proty liudianosti" (London, 2016)' ['Review of the Book by Ph. Sands, Professor of University College London "East West Street. On the Origins of Genocide and Crimes against Humanity" (London, 2016)'] (2017) 4 *Pravo Ukrainy* 62 (in Ukrainian).
12. Rabinovych P, 'Zmist i obsiah prav liudyny: vsesvitnia unifikatsiia chy natsionalna dyversyfikatsiia?' ['Human Rights Contents and Scope: Global Unification or National Diversification?'] (2001, 17-23 lystopada) *Yurydychnyi visnyk Ukrainy* 8 (in Ukrainian).
13. Spasybenko S, 'Sotsyalnaia ydentychnost cheloveka' ['Social Identity of a Person'] (2011) 1 *Sotsyalno-humanitarnye znaniia* 54-5 (in Russian).

Sviatoslav Dobrianskiy

IMPACT OF THE UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS
ON THE FORMATION OF THE FUNDAMENTAL HUMAN RIGHTS ACTS
OF THE EUROPEAN UNION

ABSTRACT. On December 10, 1948, after thorough preparatory work and extensive discussion of individual articles by 48 UN Members States, the Universal Declaration of Human Rights was solemnly adopted and proclaimed. Currently, the date of adoption of this document, which has undoubtedly become the cornerstone of the modern global and regional systems of human rights protection, is celebrated annually across the world as the Human Rights Day. In particular, on December 10, 2018, humanity will celebrate the 70th anniversary of adoption of the Universal Declaration of Human Rights. For Ukraine, this celebration is of particular importance: there are grounds to believe that long before the

events of the Second World War which directly led to the adoption of this act, Ukrainian scientists – graduates of the Law Faculty of the Lviv University were directly involved in the formulation of the human rights ideology and system, which by 90% determined the contents and structure of the Universal Declaration. The names of these scientists are Hersch Lauterpacht and Rafal Lemkin.

The article provides a general theoretical analysis of the impact made by the Universal Declaration of Human Rights of 1948 on the establishment of the modern system of international, in particular European, human rights acts. The research is underlain by the hypothesis that, on the one part, the main ideas expressed in the Universal Declaration of Human Rights generally form the ideological basis of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, and on the other part, the provisions of this Charter provide for a qualitative elaboration of the provisions of the Universal Declaration of Human Rights, at the same time assuring a concretization of the essence of human rights and freedoms and creating a more effective background for legal guarantees thereof.

Given a complex and multifaceted nature of these issues, the article is focused on the urgent need for further scientific investigations of this problematics, particularly, in terms of the impact of the Universal Declaration of Human Rights on the ideological orientation and human rights principles of the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

One of the objectives of the study is to determine the share of the value orientations underlying the Universal Declaration of Human Rights (in particular, such as human dignity, interdependence, indivisibility of fundamental human rights, the purpose of each human rights category to establish appropriate conditions for an individual's existence and development) which are reflected in the Charter of Fundamental Rights of the European Union. Therefore, the article applies the dialectical, legal comparative and specific historical approaches of research. In our opinion, the above methodological principles allow to trace the “genetic affinity” of the provisions of the Universal Declaration of Human Rights and the provisions of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, and also to make the most realistic assessment and develop an appropriate program for the adaptation of Ukrainian legislation to the EU human rights standards.

KEYWORDS: human rights; human dignity; social progress; freedom; equality; solidarity.